

УДК 81'373.611

Божеську М. – ст. гр. 445

Горлівський державний педагогічний інститут іноземних мов

КАТЕГОРІЯ ДЕМІНУТИВНОСТІ ЯК УНІВЕРСАЛЬНА МОВНА КАТЕГОРІЯ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ)

Науковий керівник: к.ф.н., доцент Ситенко О.О.

Демінутивність – це лінгвістична категорія об'єктно-розумового та кваліфікативно-оцінного характеру, що вказує на зменшеність предмета, істоти чи явища, яка має оцінно-експресивне забарвлення або супроводжується суб'єктивною оцінкою: позитивною, рідше негативною.

Першим, хто почав розглядати цю категорію, був М.В.Ломоносов. Досліджуючи збільшувальні та зменшувальні форми, М.В.Ломоносов акцентує увагу не стільки на розмірі предмета, скільки на тих емоційних відтінках, з якими вони пов'язані. Після М.В.Ломоносова багато інших науковців розглядали цю категорію. Вони мали різні погляди щодо генетично-початкової функції розмірних емоційно-оцінних сем у процесі розвитку їхньої семантичної структури. Чим більше удосконалювалася здатність мови передавати раціональні основи людського мислення, тим більше розвивалася не менш важлива здатність мови виражати чуттєве сприйняття людини. І.Е.Мандельштам відзначає, що зменшені суфікси увійшли в ужиток дуже рано, однак зустрічалися в давньоруській мові досить рідко; їхня первісна функція була спрямована на вираження малого розміру речі, що об'єктивно сприймається. І лише з часом суфікси набули переносне значення і характер суб'єктивного відношення до речей. Зменшеність як первісну функцію демінутивних утворень виокремив і О.Єсперсен, який вважав, що ці утворення виникли та розповсюдились під впливом дитячого мовлення.

Категорія демінутивності в англійській та українській мовах багато в чому схожа, бо вона має спільну типологічну природу. Саме тому суперечливих тенденцій чи внутрішніх відмінностей на рівні реалізації значень категорії в обох мовах не спостерігається, пор.: англ. *Fiesta sat with her hands cupping her chin, staring at a corner of the little kitchen* (J. Abrahams), укр. *Він сидів і колупав перед собою ямку* (О. Вишня) (значення зменшеності у чистому вигляді); англ. *You are his little pet, you are his favourite; he'll do anything for you* (Ch. Dickens), укр. *І не зоглядівся горобчик, як лімечко минуло* (Леся Українка) (значення пестливості у чистому вигляді); англ. *A very small boy was standing close by, on her side* (J. Salinger), укр. *Невеличкі його сипі оченятка живо бігають, дитиняче чоло стягається, - думка починає рушитися* (І. Франко) (значення зменшеності-пестливості); англ. *You stinking puppy! he exclaimed. You miserable little whelp!* (U. Sinclair), укр. *Що, невісточко, пануєш?* (С. Васильченко) (значення негативності).

Англійські та українські демінутиви широко використовуються з метою інтимізації мовлення, особливо просторічного, яке широко вживається, наприклад, у репліках персонажів драматичних творів.

Отже, категорія демінутивності є універсальною для англійської та української мов, незважаючи на відмінності в граматичних системах, бо демінутивні іменники в них мають загалом спільні функціональні та стилістично-експресивні значення.